INKLYUZIV TA’LIMDA INTELLEKTUAL RIVOJLANISHIDA QIYINCHILIKLARI BO‘LGAN O‘QUVCHILARGA INDIVIDUAL YONDASHUV

Durdona G‘ayratbek qizi Ozodboyeva*
Osiyo Xalqaro universiteti, Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang‘ich ta’lim) yo‘nalishi 1-kurs magistranti
✉ dudonaozadbayeva@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisda inklyuziv ta’lim sharoitida intellektual rivojlanishida qiyinchiliklari bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlashda individual yondashuvning mazmuni va pedagogik ahamiyati yoritiladi. O‘quvchining ta’limiy ehtiyojlarini kuzatish, topshiriqlarni moslashtirish, o‘quv maqsadlarini bosqichma-bosqich belgilash hamda pedagogik yordamni muvofiqlashtirish masalalari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar

inklyuziv ta’lim, individual yondashuv, ta’limiy ehtiyoj, topshiriqni moslashtirish, intellektual rivojlanish, pedagogik qo‘llab-quvvatlash.

DOI: 10.5281/zenodo.24423470

KIRISH

Inklyuziv ta’limning asosiy tamoyillaridan biri — har bir bolaning ta’lim olish huquqini ta’minlash va ta’lim jarayonini uning imkoniyatlariga mos tashkil etishdir. Sinfdagi o‘quvchilar bilimni turlicha sur’atda o‘zlashtiradi, topshiriqni bajarishda har xil yordamga ehtiyoj sezadi. Shu sababli intellektual rivojlanishida qiyinchiliklari bo‘lgan o‘quvchilar bilan ishlashda individual yondashuv muhimdir.

Adabiyotlar tahlili

Inklyuziv ta’limga oid xalqaro hujjatlarda barcha o‘quvchilar ishtirokini ta’minlaydigan sharoit yaratish zarurligi ta’kidlanadi. L. S. Vygotskiy qarashlarida bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhit va kattalar ko‘magining ahamiyati ko‘rsatiladi. Bu yondashuv pedagogik yordamni bolaning mavjud imkoniyatlari va keyingi rivojlanish bosqichiga mos belgilash zarurligini anglatadi.

Asosiy qism

Individual yondashuv, avvalo, o‘quvchini tizimli kuzatishdan boshlanadi. Pedagog bolaning nimalarni mustaqil bajara olishi, qaysi ko‘rsatmalarni tushunishi, qaysi vazifalarda qo‘shimcha yordamga ehtiyoj sezishini aniqlaydi. Bunda qiyinchiliklar bilan bir qatorda bolaning kuchli tomonlari, qiziqishlari va muvaffaqiyatli bajara oladigan faoliyat turlari ham qayd etiladi.

O‘quv maqsadlari aniq va erishish mumkin bo‘lgan kichik qadamlarga ajratiladi. Masalan, matn bilan ishlashda avval rasm asosida predmetlarni nomlash, keyin qisqa gap tuzish, undan so‘ng sodda matn mazmunini aytib berish ketma-ketligi tanlanishi mumkin. Matematik topshiriqlarda sanoq cho‘plari yoki predmetli materiallardan foydalanish mavhum tushunchalarni konkretlashtiradi.

Topshiriqlarni moslashtirish o‘quv dasturidagi asosiy maqsadni yo‘qotish degani emas. Bu topshiriq hajmi, bajarish vaqti, ko‘rsatma shakli, material turi yoki javob berish usulini o‘quvchiga moslashtirishni anglatadi. Qisqa ko‘rsatma, namuna ko‘rsatish, vizual jadval va takroriy mashqlar vazifani tushunishga yordam beradi.

Individual yordamni rejalashtirishda sinf o‘qituvchisi ota-ona, maxsus pedagog, psixolog va boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik qilishi muhim. Baholashda boshqa o‘quvchilar bilan solishtirishdan ko‘ra, bolaning o‘z oldingi natijalariga nisbatan siljishi e’tiborga olinishi kerak.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv ta’limda individual yondashuv o‘quvchining ehtiyojlarini aniqlash, erishish mumkin bo‘lgan maqsadlarni belgilash, topshiriq va yordam shakllarini moslashtirish hamda natijalarni muntazam kuzatishga asoslanadi. Bunday yondashuv o‘quvchining ta’lim jarayonidagi ishtirokini kuchaytiradi va uning imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi. Ta’lim to‘g‘risida: O‘RQ-637-son Qonun. 2020-yil 23-sentabr.
2. United Nations. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. New York, 2006.
3. UNESCO. The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. Paris: UNESCO, 1994.
4. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.